

تعیین روایی و پایایی پرسشنامه آگاهی هیجانی در دانش آموزان دبستانی شهر تهران

Survey on validity and reliability of Emotion awareness questionnaire in primary school students of Tehran

عاطفه غلامرضا^۱، هائیده صابری^۲

چکیده:

Abstract:

One of the indicators of behavioral problems in children and adolescents is the emotional intelligence. The most important component of emotional intelligence is emotional awareness. One of the novel tools for measuring emotional awareness in children and adolescents is Rieffe emotional self-awareness questionnaire. The aim of this study is to determine the validity and reliability of this questionnaire. For evaluating the reliability of this questionnaire, internal consistency, Cronbach's alpha, was used. For checking the validity of the questionnaire, Face Validity and confirmatory factor analysis based on structural equation modeling were used. The results showed that this questionnaire with 30 questions in three measures has not been sufficient reliability (Cronbach's alpha coefficient less than 6.0) and with eliminating a question of each subscale, validity condition was provided.

یکی از شاخص‌های نشان‌دهنده مشکلات رفتاری در کودکان و نوجوانان هوش هیجانی می‌باشد. مهمترین مولفه‌ی هوش هیجانی، آگاهی هیجانی است. یکی از ابزارهای نوین اندازه‌گیری آگاهی هیجانی در کودکان و نوجوانان پرسشنامه خودآگاهی هیجانی ریفی می‌باشد. هدف از این مطالعه تعیین روایی و پایایی این پرسشنامه می‌باشد. برای بررسی پایایی از سازگاری درونی (آلفای کرونباخ) استفاده گردید. برای بررسی روایی این پرسشنامه از روایی صوری و تحلیل عاملی تأییدی مبتنی بر معادلات ساختاری استفاده گردید. نتایج نشان داد که این پرسشنامه با ۳۰ سوال در سه مقیاس دارای پایایی کافی نبوده (ضریب آلفای کرونباخ کمتر از ۰/۶) و با حذف یک سوال از هر زیر مقیاس شرط پایایی آن تامین گردید. در نتیجه توصیه می‌شود از نسخه تعدیل یافته ۲۷ سوالی که متناسب با جمعیت

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، گروه روان شناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: گروه روان شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

Email: hayedesaberi@yahoo.com.

As a result, recommended the modified version with 27 questions, that fits Iranian children and adolescents, to be used for future studies.

کودکان و نوجوانان ایرانی است، برای مطالعات آتی استفاده شود.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه آگاهی هیجانی، روایی و پایایی، تحلیل عاملی، دانش‌آموزان تهرانی.

Keywords: Emotional Awareness Questionnaire, Reliability and Validity, Factor Analysis, Tehran Students.

مقدمه

با توجه به اینکه کودکی یکی از دوران‌های مهم در ساخت و پایه‌ریزی شخصیت فرد محسوب می‌شود، چه بسا مشکلات رفتاری بروز پیدا کرده در این برهه در دوره‌های بعدی زندگی خود را به صورت ویژگی‌های پایدار نشان دهند. به طور مثال مشکلات رفتاری درون‌نمود در کودکی با اختلالات خلقی و خودکشی در بزرگسالی و سطوح شدید پرخاشگری در کودکی با رفتارهای جنایی^۱ و سایر رفتارهای ضد اجتماعی در بزرگسالی بروز می‌کند (لیو و همکاران ۲۰۰۳، محمدی و غرایبی ۱۳۸۶). به همین دلیل شناخت عوامل و همبسته‌های موثر در حل مشکلات و نابهنجاری‌های رفتاری کودکان و اقدام در زمینه‌ی برنامه‌ریزی به منظور اصلاح و بهبود این عوامل از جمله روش‌های بسیار موثر در پیشگیری اختلالات روانی در بزرگسالی خواهد بود (خسروجاوید ۱۳۸۱، میر و سالوی ۱۹۹۷).

کارآمدی کودک در برخورد با مسائل فردی و اجتماعی به طور قابل ملاحظه‌ای از طریق تجربه‌های هیجانی و نحوه مواجهه و انطباق او با رویدادها تعیین می‌شود. در قرن حاضر که فشارهای روانی بر زندگی انسان‌ها سایه افکنده است، توانایی کنترل هیجانات ناگوار بر سلامت روان تاثیر بسزایی خواهد داشت. افرادی که در تنظیم هیجانات خود مهارت کافی دارند بهتر می‌توانند حالات هیجانی منفی را از طریق فعالیت‌های خوشایند جبران نمایند.

اصطلاح هوش هیجانی^۲، اول بار در سال ۱۹۹۰ از سوی سالووی و مایر به عنوان شکلی از هوش اجتماعی مطرح شد. مطابق تعریف آنان، هوش هیجانی شامل شناخت و کنترل هیجان‌های خود است. به عبارت دیگر، شخصی که هوش هیجانی بالایی دارد، سه مولفه هیجان‌ها (مولفه شناختی،

1 Criminal

2 Emotional
Intelligence

تعیین روایی و پایایی پرسشنامه آگاهی هیجانی در دانش آموزان دبستانی شهر تهران ۸۷
مولفه فیزیولوژیکی و مولفه رفتاری) را به طور موفقیت آمیزی با یکدیگر تلفیق می کنند (میر و سالوی ۱۹۹۷).

گلمن، بویاتزیس و ری در سال ۱۹۹۹ اجزای هوش هیجانی را، خودآگاهی (شناخت عواطف شخصی)، خودنظم دهی (به کارگیری درست هیجانها)، انگیزه (برانگیختن خود)، همدلی (شناخت عواطف دیگران)، مهارت اجتماعی (هنر حفظ ارتباطها) بیان کرده اند (گلمن و همکاران ۱۹۹۹).
اولین و شاید مهمترین مولفه‌ی هوش هیجانی، خودآگاهی می‌باشد. مطابق تعریف سازمان بهداشت جهانی (WHO) در سال ۱۹۹۳، آگاهی هیجانی^۱ را می‌توان اینگونه تعریف نمود، توانایی آگاه بودن و فهم احساسات و هیجان‌های خود، توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قوت، خواسته‌ها، ترسها و انزجارها. آگاهی هیجانی به عنوان یک ساختار چند وجهی و سلسله مراتبی است که شامل در نظر گرفتن خود ارزیابی، تجربه فردی و کنترل شخصی می‌باشد (باستیان و همکاران ۲۰۰۵).

ریفی^۲ مفاهیم کلیدی خودآگاهی هیجانی را در ۶ مقیاس توانایی در تفاوت قائل شدن بین هیجان‌ها و تعیین کردن سوابقش (تفاوت قائل شدن بین هیجان‌ها)، توجه به جنبه‌های فیزیولوژیکی تجربه هیجانی (خودآگاهی بدنی، به طور نمونه آگاهی از اینکه آیا هیجان‌ها با نشانه‌های بدنی تطابق دارد یا خیر؟)، هیجان‌های ارتباطی (اشتراک زبانی)، اظهارات بی‌پرده (هیجان‌های عملی)، هیجان‌هایی که شخص با آن نسبت به دیگران مواجهه می‌شود (تمایل هیجان‌های دیگران و تحلیل هیجان‌های خود) تقسیم‌بندی کرده است (ریفی و همکاران ۲۰۰۸).

ریفی جهت سنجش آگاهی هیجانی پرسشنامه‌ای با عنوان، پرسشنامه آگاهی هیجانی^۳ EAQ-30، شامل ۳۰ سوال تهیه و ارائه نموده است که در کودکان و نوجوانان قابل کاربرد می‌باشد. این پرسشنامه شامل ۶ خرده مقیاس توانایی تمایز قائل شدن میان هیجان‌ها با ۷ سوال، توانایی به اشتراک گذاشتن احساسات با ۳ سوال، توانایی پنهان نکردن هیجان‌ها با ۵ سوال، خودآگاهی جسمی (بدنی) با ۵ سوال، توجه کردن به هیجان‌های دیگران با ۵ سوال و توانایی تحلیل هیجان‌ها با ۵ سوال می‌باشد. نمره‌گذاری در این آزمون بر حسب گزینه‌های درست، تا حدودی درست و نادرست از ۱ تا ۳ نمره می‌گیرد. در جدول شماره (۱) این پرسشنامه ارائه گردیده است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس نارسایی هیجانی تورنتو^۴ (TAS20) که در سال ۱۹۹۴ توسط باگی^۵ و همکاران در سال ۲۰۰۸ تهیه گردیده است.

1 Emotion awareness

2 Rieffe

3 Emotional-Awareness Quotient

4 Toronto Alexithymia Scale

5 Bagby

پایایی و روایی این آزمون توسط ریفی در سال ۲۰۰۸ و با استفاده از آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی برای ۷۰۶ کودک و نوجوان مدرسه‌ای در کشور هلند تعیین گردیده است (ریفی و همکاران ۲۰۰۹). مطابق محاسبات ریفی آلفای کرونباخ برای کودکان سن حدود ۱۱، برای خرده مقیاس توانایی تمایز قائل شدن میان هیجان‌ها ۶۷ درصد، توانایی به اشتراک گذاشتن احساسات ۶۸ درصد، توانایی پنهان نکردن هیجان‌ها ۶۸ درصد، خودآگاهی جسمی (بدنی) ۶۴ درصد، توجه کردن به هیجان‌ها دیگران ۶۵ درصد و توانایی تحلیل هیجان‌ها ۶۵ درصد می‌باشد. روایی این آزمون با استفاده از تحلیل عاملی و تعیین ضریب همبستگی درونی مطابق جدول شماره (۲) است.

از این پرسشنامه در سایر کشورها و به زبانهای مختلف از قبیل فرانسوی، اسپانیایی، ایتالیایی، رومانیایی و ژاپنی نیز استفاده گردیده و پایایی و روایی آن مورد ارزیابی قرار گرفته است (لاهای و همکاران ۲۰۱۱، ریفی و همکاران ۲۰۰۹، کامودکا و ریفی ۲۰۱۳، میهالکا ۲۰۱۵، ایشیزو و شیمودا ۲۰۱۳). با توجه به گسترش استفاده از این پرسشنامه در مطالعات روان‌سنجی و اینکه تاکنون پایایی و روایی نسخه‌ی فارسی این پرسشنامه تعیین نگردیده است. در این مطالعه پایایی و روایی آن برای دانش‌آموزان ابتدایی شهر تهران سنجیده شده است.

روش پژوهش

روش‌های آماری مورد استفاده در تحقیق حاضر شامل آمار توصیفی و استنباطی بود. از آمار توصیفی برای محاسبه‌ی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و ترسیم نمودارها استفاده گردید. از روش تحلیل عاملی تأییدی ۱ مبتنی بر مدل معادلات ساختاری برای بررسی و تأیید خرده مقیاس‌های پرسشنامه و به عبارت دیگر تأیید روایی سازه (عاملی) پرسشنامه استفاده شد. همسانی درونی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ تعیین گردید. برای محاسبات آماری از دو نرم افزار SPSS-16 و LISREL.8.5 استفاده شد.

جامعه آماری تحقیق حاضر، تمامی دانش‌آموزان ابتدایی شهر تهران می‌باشد. مطابق آمار ارائه شده توسط مرکز آمار شهرداری تهران، تعداد کل دانش‌آموزان شهر تهران در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، ۶۰۳۷۱۹ نفر می‌باشد. با توجه به اینکه جامعه مورد تحقیق در این مطالعه بزرگ و گسترده است، روش مورد استفاده در نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردید. بر این اساس شهر تهران به چهار قسمت، بر اساس مناطق آن تقسیم بندی گردید.

گروه ۱: مناطق ۲، ۵، ۲۲ و ۲۱

گروه ۲: مناطق ۱، ۳، ۴، ۶، ۷ و ۸

گروه ۳: مناطق ۹، ۱۰، ۱۷، ۱۸ و ۱۹

گروه ۴: مناطق ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶ و ۲۰

با توجه به درصد جمعیتی هر گروه و تعیین حجم نمونه، تعداد نمونه‌های هر گروه تعیین می‌گردد، سپس در خوشه بندی بعدی، تعداد مدارس مورد نظر و نهایتاً کلاس‌های هر یک از مدارس مشخص می‌شود. در برآورد حجم نمونه، از جدول کرجسی و مورگان استفاده می‌شود، که حجم نمونه را بر حسب حجم جامعه می‌دهد (حسن زاده ۱۳۸۲). بر این اساس و با توجه به حجم جامعه تعداد نمونه‌های مورد نیاز ۳۵۰ عدد است و در این مطالعه، حجم نمونه ۳۵۰ در نظر گرفته شده است. از این تعداد ۱۹۵ دانش‌آموز دختر و ۱۵۵ دانش‌آموز پسر انتخاب گردید. میانگین سن دانش‌آموزان دختر ۱۱ سال و ۷ ماه با انحراف استاندارد ۷/۲۸ برحسب ماه و میانگین سن دانش‌آموزان پسر ۱۲ سال و ۱ ماه با انحراف استاندارد ۶/۷۶ برحسب ماه است.

ابزار پژوهش

همانگونه که پیش از این نیز بیان گردید، ابزار اصلی این تحقیق پرسشنامه آگاهی هیجانی EAQ-30 است. این آزمون جهت تعیین چگونگی احساس یا فکر کودکان و نوجوانان در مورد احساساتشان تهیه شده است. نمره‌گذاری در این آزمون بر حسب گزینه‌های درست، تا حدودی درست و نادرست از ۱ تا ۳ نمره می‌گیرد. در جدول شماره (۱) این پرسشنامه ارائه گردیده است.

روش اجرا

ابتدا با استفاده از روش ترجمه-باز ترجمه^۱، روایی صوری^۲ و صحت ترجمه پرسشنامه EAQ-30 توسط چند متخصص و مترجم تأیید شد. روش ترجمه-باز ترجمه به این شکل بود که در ابتدا پرسشنامه توسط ۳ نفر از متخصصان روانشناسی ترجمه شده و سپس ترجمه فارسی توسط سه متخصص زبان انگلیسی به انگلیسی برگردان شد.

جدول ۱: پرسشنامه EAQ-30

-تفاوت قائل شدن میان هیجانات

- ۱-۱ من بیشتر مواقع در مورد درک احساسی که دارم ناتوان هستم. (R)
- ۲-۱ فهمیدن احساس ناراحتی، عصبانیت یا هر احساس دیگری برایم مشکل است. (R)
- ۳-۱ من همیشه نمی‌دانم دقیقاً چه نوع احساسی در وجودم هست. (R)
- ۴-۱ هنگامیکه من برای موضوعی ناراحت هستم، نمی‌دانم که آیا غمگین هستم، ترسیده ام، یا عصبانی هستم. (R)
- ۵-۱ بیشتر مواقع احساس ناراحتی می‌کنم ولی نمی‌دانم چرا. (R)
- ۶-۱ من بیشتر مواقع نمی‌دانم چرا عصبانی هستم. (R)

1 Translation-back Translation

2 Face Validity

۷-۱ زمانی که چیزی مرا ناراحت می‌کند، نمی‌توانم تشخیص دهم. (R)

-اشتراک زبانی احساسات

- ۱-۲ من متوجه شده‌ام که بیان آنچه احساس می‌کنم به دوستانم مشکل است. (R)
 ۲-۲ من متوجه شده‌ام که صحبت کردن در مورد اینکه چه احساسی دارم سخت است. (R)
 ۳-۲ من به راحتی می‌توانم به یک دوست در مورد آنچه در درون احساس می‌کنم توضیح دهم.

- مخفی نکردن هیجانات

- ۱-۳ هنگامیکه در مورد چیزی ناراحت هستم اغلب این ناراحتی را با کسی در میان نمی‌گذارم. (R)
 ۲-۳ دیگر افراد نیازی ندارند تا بدانند من چه احساسی دارم. (R)
 ۳-۳ هنگامیکه من ناراحت هستم، من سعی نمی‌کنم تا آن را نشان دهم. (R)
 ۴-۳ هنگامیکه من ناراحت یا عصبانی هستم، من سعی می‌کنم که آن را مخفی کنم. (R)
 ۵-۳ هنگامیکه که احساس بدی دارم، این موضوع به کسی ارتباط پیدا نمی‌کند. (R)

-خودآگاهی جسمی (بدنی)

- ۱-۴ هنگامیکه ترسیده‌ام یا عصبانی شدم، من دردی در شکم احساس می‌کنم. (R)
 ۲-۴ هنگامیکه ناراحت هستم، دردی در بدنم احساس می‌کنم. (R)
 ۳-۴ هنگامیکه ترسیده‌ام یا عصبانی هستم، دردی در بدنم احساس نمی‌کنم.
 ۴-۴ هنگامیکه در مورد چیزی ناراحت هستم، بدن من احساس متفاوتی دارد. (R)
 ۵-۴ هنگامیکه ناراحت هستم، در بدنم احساس ضعف می‌کنم. (R)

- توجه کردن به هیجانات دیگران

- ۱-۵ برای من مهم است که دوستان من چه احساساتی دارند.
 ۲-۵ نمی‌خواهم بدانم که دوستان من چه احساساتی دارند. (R)
 ۳-۵ اگر یکی از دوستان من ناراحت باشد، سعی می‌کنم تا دلیل آن را بدانم.
 ۴-۵ من هیچ توجهی به اینکه در دوستانم چه احساسی وجود دارد ندارم. (R)
 ۵-۵ من معمولاً می‌دانم دوستان من چگونه احساسی دارند.

- تحلیل هیجانات

- ۱-۶ هنگامیکه من ناراحت یا عصبانی هستم، سعی می‌کنم تا دلیل آن را بفهمم.
 ۲-۶ احساسات من به من کمک می‌کند تا بفهمم چه اتفاقی افتاده است.
 ۳-۶ هنگامیکه مشکلی دارم، این مسئله که چه احساسی در مورد آن موضوع دارم، در درک آن مشکل کمک می‌کند.
 ۴-۶ این مهم است که بفهمم چه احساسی دارم.
 ۵-۶ من همیشه می‌خواهم بدانم چرا در مورد موضوعی احساس بدی دارم.

* (سوالاتی که با R علامتگذاری شده‌اند به صورت معکوس نمره دهی می‌شوند).

جدول ۲: ضرایب همبستگی درونی پرسشنامه EAQ-30

تمايز قائل شدن ميانه هييجانات	اشتراک گذاری احساسات	پنهان نکردن هييجانات	خودآگاهی جسمی (بدنی)	توجه کردن به هييجانات ديگران	تحليل هييجانات
۱-۱	۰/۴۴۸				
۲-۱	۰/۶۴۳				

	۰/۶۷۴	۳-۱
	۰/۶۴۰	۴-۱
	۰/۵۱۰	۵-۱
	۰/۵۸۰	۶-۱
	۰/۵۸۶	۷-۱
	۰/۷۴۲	۱-۲
	۰/۶۵۳	۲-۲
	۰/۷۲۵	۳-۲
	۰/۶۶۱	۱-۳
	۰/۶۴۰	۲-۳
	۰/۶۶۷	۳-۳
	۰/۶۰۵	۴-۳
	۰/۷۰۸	۵-۳
	۰/۷۵۰	۱-۴
	۰/۵۹۷	۲-۴
	۰/۷۵۳	۳-۴
	۰/۶۲۱	۴-۴
	۰/۵۰۰	۵-۴
	۰/۷۰۰	۱-۵
	۰/۶۶۶	۲-۵
	۰/۵۳۸	۳-۵
	۰/۷۳۹	۴-۵
	۰/۴۴۷	۵-۵
۰/۶۷۶		۱-۶
۰/۵۶۹		۲-۶
۰/۶۲۸		۳-۶
۰/۷۵۹		۴-۶
۰/۷۱۱		۵-۶

در نهایت با مقایسه دو متن انگلیسی (متن اصلی و متن بدست آمده از ترجمه فارسی به انگلیسی)، اصلاحات لازم انجام و فرم نهایی فارسی پرسشنامه تهیه شد. سپس این پرسشنامه در اختیار دانش آموزان ابتدایی مدارس شهر تهران قرار گرفت تا به سوالات آن پاسخ دهند. پیش از تکمیل پرسشنامه هدف از مطالعه و نحوه تکمیل پرسشنامه برای آن‌ها تشریح گردید. زمان تقریبی تکمیل پرسشنامه حدود ۳۰ دقیقه بود.

یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی پایایی این آزمون (همسانی درونی پرسشنامه) از ضریب آلفای کرونباخ و همبستگی درون گروهی استفاده گردید. در جدول شماره ۳ (۳) این ضرایب برای خرده‌مقیاس‌های پرسشنامه ارائه شده است.

با توجه به اینکه برای مقیاس‌های اشتراک‌گذاری احساسات، خودآگاهی جسمی (بدنی) و توجه کردن به هیجانات دیگران مقدار آلفای کرونباخ کمتر از ۰/۶ است. به صورت آزمون و خطا، سوال ۲-۳ از اشتراک‌گذاری احساسات، سوال ۳-۴ از خودآگاهی جسمی (بدنی) و سوال ۵-۵ از توجه کردن به هیجانات دیگران حذف گردید. در این حالت مقدار ضرایب آلفای کرونباخ و همبستگی درونی پرسشنامه مطابق جدول شماره (۴) می‌شود.

جدول (۳): آلفای کرونباخ و ضرایب همبستگی درونی پرسشنامه EQ-30

مقیاس‌های پرسشنامه	آلفای کرونباخ	همبستگی درون گروهی
تمایز قائل شدن میان هیجانات	۰/۷۸	۰/۴۴
اشتراک‌گذاری احساسات	۰/۳۷	۰/۳۷
پنهان نکردن هیجانات	۰/۶	۰/۳۷
خودآگاهی جسمی (بدنی)	۰/۵۴	۰/۴۰
توجه کردن به هیجانات دیگران	۰/۴۶	۰/۲۵
تحلیل هیجانات	۰/۶۶	۰/۲۹

همانگونه که از جدول شماره (۴) مشخص است تمامی ضرایب آلفای کرونباخ بزرگتر از ۰/۶ است و ضرایب همبستگی درون گروهی (به جز مورد توجه کردن به هیجانات دیگران) بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد همچنین ضریب آلفای کل برابر ۰/۷۸ بدست آمد و لذا پایایی این آزمون با این ۲۷ سوال اثبات می‌گردد.

جهت تعیین روایی این آزمون، از تحلیل عاملی استفاده گردید. تحلیل عاملی بر دو نوع اکتشافی و تائیدی می‌باشد. که نوع اکتشافی آن جهت اکتشاف عوامل به کار برده می‌شود و قابل پیاده‌سازی در نرم‌افزار SPSS می‌باشد. نوع تائیدی آن به منظور، تعیین رابطه‌ی میان عوامل و متغیرها می‌باشد و توسط نرم‌افزار LISREL قابل انجام است. در این مطالعه هر دو روش مورد استفاده قرار گرفته است.

جدول ۴: آلفای کرونباخ و ضرایب همبستگی درونی پرسشنامه EAQ-27

مقیاس‌های پرسشنامه	آلفای کرونباخ	همبستگی درون گروهی
تمایز قائل شدن میان هیجانات	۰/۷۸	۰/۴۸
اشتراک‌گذاری احساسات	۰/۶۳	۰/۴۳
پنهان نکردن هیجانات	۰/۶۰	۰/۴۰
خودآگاهی جسمی (بدنی)	۰/۶۸	۰/۴۲
توجه کردن به هیجانات دیگران	۰/۶۸	۰/۲۷
تحلیل هیجانات	۰/۶۶	۰/۳۳

در جدول (۵) بار عاملی موجود بین متغیرها و مقیاس‌ها نشان داده شده است. در این جدول تنها ضرایب بیشتر از ۰/۴ نمایش داده شده است.

در ادامه و به منظور بررسی روایی سازه (عاملی) از روش معادلات ساختاری یا تحلیل چندمتغیری با متغیرهای مکنون^۱ و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. با توجه به اینکه عامل‌های پرسشنامه خودآگاهی قبلاً توسط محققان دیگر اکتشاف و تأیید شده است، و از آنجا که این پرسشنامه پس از طی مراحل مقدماتی یعنی ترجمه-باز ترجمه و تأیید روایی محتوایی و صوری توسط متخصصان دچار تغییر و حذف سوال نگردید به منظور بررسی و تأیید روایی سازه این پرسشنامه کافی است با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری، به تأیید خرده مقیاس‌های این پرسشنامه یا به عبارت دیگر به بررسی و تأیید روایی سازه پرسشنامه مذکور در جامعه حاضر پرداخته شود. در شکل (۱) رابطه‌ی بین متغیرها و عوامل که با استفاده از نرم‌افزار LISER تحلیل شده است، نشان داده شده است.

همانگونه که از این شکل مشخص است مقدار RMSEA کمتر از ۰/۰۵ که نشان می‌دهد مدل سنجش آگاهی هیجانی برازش و در نتیجه روایی سازه‌ی قابل قبولی دارد. همچنین شاخص برازش تاکر لویس یا غیر هنجاری بنتلر-بونت NNFI آن برابر ۱/۵۳ است که بزرگتر از ۰/۹ است و سایر پارامترها بیانگر مناسب بودن برازش است.

1 Latent

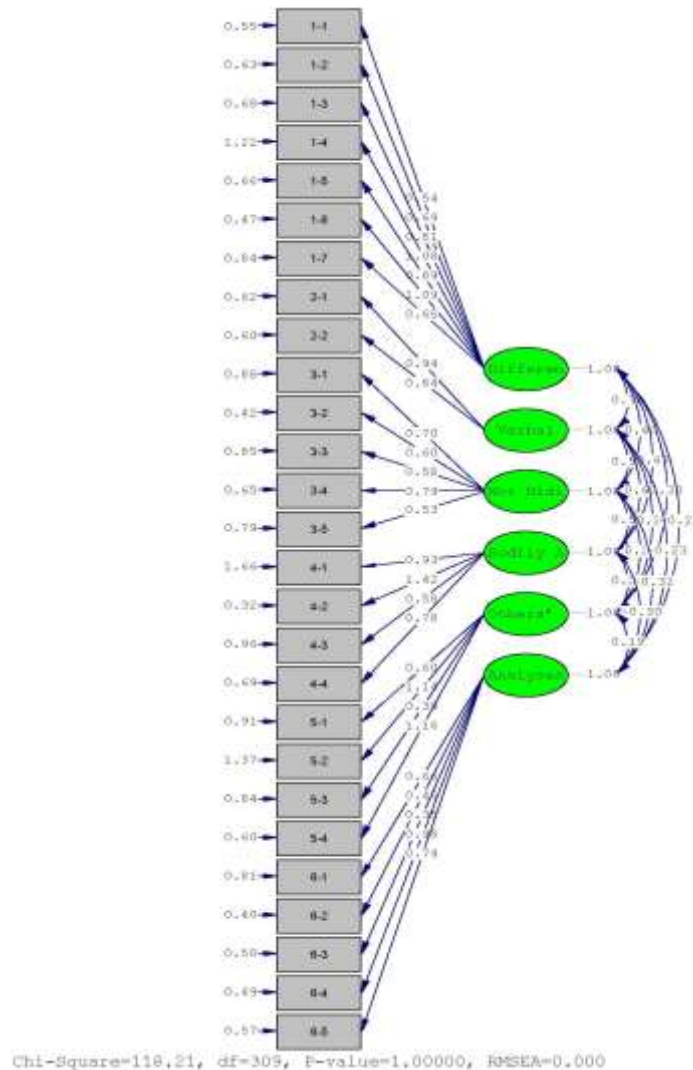
جدول ۵: ضرایب همبستگی درونی پرسشنامه EAQ-27

تحلیل هیجان‌ها	توجه کردن به هیجان‌ها دیگران	خودآگاهی جسمی(بدنی)	پنهان نکردن هیجان‌ها	اشتراک‌گذاری احساسات	تمایز قائل شدن میان هیجان‌ها
					۰/۶۲۱ ۱-۱
					۰/۵۴۲ ۲-۱
					۰/۶۴۷ ۳-۱
					۰/۶۱۵ ۴-۱
					۰/۴۳۳ ۵-۱
					۰/۴۷۰ ۶-۱
					۰/۴۱۲ ۷-۱
				۰/۴۸۰	۱-۲
				۰/۴۳۰	۲-۲
			۰/۵۱۱		۱-۳
			۰/۵۶۳		۲-۳
			۰/۶۹۲		۳-۳
			۰/۷۵۸		۴-۳
			۰/۵۱۲		۵-۳
		۰/۷۲۳			۱-۴
		۰/۶۶۹			۲-۴
		۰/۵۶۶			۳-۴
		۰/۶۶۱			۴-۴
	۰/۷۰۳				۱-۵
	۰/۶۵۲				۲-۵
	۰/۵۳۰				۳-۵
	۰/۶۷۸				۴-۵
۰/۶۴۵					۱-۶
۰/۶۹۱					۲-۶
۰/۶۵۱					۳-۶
۰/۵۸۶					۴-۶
۰/۶۸۴					۵-۶

بحث و نتیجه‌گیری

آگاهی هیجانی به عنوان مهمترین مولفه‌ی هوش هیجانی می‌باشد که به خوبی می‌تواند اختلالات درون‌نمود در کودکان و نوجوانان را نشان دهد. یکی از به روزترین ابزارهای سنجش آگاهی هیجانی،

پرسشنامه، آگاهی هیجانی ریفی EAQ-30 می باشد که در ۶ مقیاس تقسیم بندی شده است، توانایی در تفاوت قائل شدن بین هیجانات و تعیین کردن سوابقش (تفاوت قائل شدن بین هیجانات)، توجه به جنبه های فیزیولوژیکی تجربه هیجانی، هیجانات ارتباطی (اشتراک زبانی)، اظهارات بی پرده (هیجانات عملی)، هیجاناتی که شخص با آن نسبت به دیگران مواجهه می شود (تمایل هیجانات دیگران و تحلیل هیجانات خود).

شکل ۱: محاسبات روایی با استفاده برای پرسشنامه EAQ-27

با توجه به موجود نبودن نسخه فارسی این پرسشنامه، مطالعه حاضر به تعیین پایایی و روایی آن پرداخته است. برای تعیین پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی درونی و برای تعیین روایی سازه‌ای از تحلیل عاملی استفاده گردید. پس از تعیین ضریب آلفای کرونباخ مشاهده گردید که سه زیر مقیاس اشتراک‌گذاری احساسات، خودآگاهی جسمی (بدنی) و تحلیل هیجانات ضریب آلفایی کمتر از ۰/۶ دارند که با تعریف ۰/۶ به عنوان نقطه برش، با آزمون و خطا یک سوال از هر زیر مقیاس حذف گردید و مجدداً ضریب آلفا اندازه‌گیری شد که در این حالت تمامی زیر مقیاس‌ها ضریبی بیش از ۰/۶ داشتند. همچنین ضرایب همبستگی درونی میان سوالات و مقیاس‌ها تعیین گردید و مشخص شد که گروه‌بندی سوالات برای هر یک از زیر مقیاس‌ها مناسب است. به طور کلی نتایج تعیین پایایی و روایی مقیاس سنجش آگاهی هیجانی نشان داد که بین ادراکات و تفاسیر کودکان و نوجوانان ایرانی و انگلیسی زبان در برخی سوالات این مقیاس، تفاوت‌های فرهنگی وجود دارد. در نتیجه به محققان و روانشناسان کودک توصیه می‌شود که برای فعالیت‌های پژوهشی و کاربردی مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی کودکان ایرانی، از نسخه تعدیل یافته ۲۷ سوالی که متناسب با جمعیت کودکان و نوجوانان ایرانی است، برای مطالعه و ارزیابی ویژگی‌ها و صفات شخصیتی کودکان ایرانی استفاده کنند.

تشکر و قدردانی:

بدین وسیله از تمامی مسئولین آموزش و پرورش شهر تهران، مدیران، معلمان و دانش‌آموزانی که در تحقیق حاضر شرکت کردند، کمال تشکر و قدردانی خود را ابراز می‌نمایم.

منابع

- حسن‌زاده، رمضان. (۱۳۸۲). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. انتشارات ساوالان.
- خسرو جاوید، مهناز. (۱۳۸۱). بررسی اعتبار و روایی سازه مقیاس هوش هیجانی شوت در نوجوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی. دانشگاه تربیت مدرس.
- محمدی، سید داود و غرابی، بنفشه. (۱۳۸۶). ارتباط اختلالات رفتاری با هوش هیجانی در دانش‌آموزان. مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ۱۴(۴)، ص ۲۸۹-۲۹۹.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۸). مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. انتشارات سمت، چاپ سوم.

مرکز آمار شهرداری تهران، به آدرس اینترنتی:

Available from: [HTTP://STATISTICS.TEHRAN.IR/](http://STATISTICS.TEHRAN.IR/)

References

- Bagby, R. M., Parker, J. D. A., & Taylor, G. J. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale: Part I, Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research*, 38, 23–32.
- Bastian V.A., Burns N.R., Nettelbeck T. Emotional intelligence predicts life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and Individual Differences* 2005; 39(6):1135-45.
- Camodeca, M. & Rieffe, C. (2013). Validation of the Italian Emotion Awareness Questionnaire for children and adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 10, 3, 402-409.
- Carolien Rieffe, Paul Oosterveld, Anne C. Miers, Mark Meerum Terwogt, Verena Ly. (2008). Emotion awareness and internalising symptoms in children and adolescents: The Emotion Awareness Questionnaire revised, *Personality and Individual Differences* 45, 756–761.
- Goleman, D. Boyatzis, R.E., & Rhee, K. (1999). *Clustering competence in emotional intelligence insights from the emotional competence inventory*. (ECI).
- Ishizu, K., & Shimoda, Yoshiyuki. (2013). Development of the Japanese version of the Emotion Awareness Questionnaire for junior high school students. *The Japanese Journal of Psychology*, 84, 229-237
- Lahaye, M., Mikolajczak, M., Rieffe, C., Villanueva, L., Van Broeck, N., Bodart, E., & Luminet, O. (2011). Cross-validation of the Emotion Awareness Questionnaire for children in three populations (2011). *Journal of Psychoeducational Assessment*, 29, 5, 418-427.
- Mayer J, Salovey P. (1997). *What is emotional intelligence?* New York, BasicBooks, 1997.
- Mihalca, A. M. (2015) The Emotion Awareness Questionnaire (Eaq30): A Call for Revision. *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 15, 17-36.
- Rieffe, C., Meerum Terwogt, M., Petrides, K.V., Cowan, C., Miers, A.C., Tolland, A. (2007). Psychometric properties of the Emotion Awareness Questionnaire for children. *Personality and Individual Differences*, 43, 95-105.
- Rieffe, C., Villanueva, L., Adrián, J.E. & Górriz, A.B. (2009). Somatic complaints, mood states and emotional awareness in adolescents. *Psicothema*, 21, 459-464.
- Robert Ho. (2006). *Handbook of Univariate and Multivariate Data Analysis and Interpretation with SPSS*, Chapman & Hall CRC.